

1 Zelfstandige naamwoorden en lidwoorden

1.1 Het geslacht van zelfstandige naamwoorden en het onbepaald lidwoord

Het Zweeds onderscheidt voor zelfstandige naamwoorden twee geslachten, namelijk:

1	utrum	[niet-onzijdig, vgl. in het Nederlands 'de'-woord]
2	neutrum	[onzijdig, vgl. in het Nederlands 'het'-woord]

Bij **utrum**-woorden wordt als onbepaald lidwoord het woordje **en** gebruikt; daarom worden **utrum**-woorden **en**-woorden genoemd.

Bij **neutrum**-woorden wordt als onbepaald lidwoord het woordje **ett** gebruikt; daarom worden **neutrum**-woorden **ett**-woorden genoemd.

Het Zweeds heeft dus, anders dan het Nederlands, twee vormen voor het onbepaald lidwoord, vergelijk:

en ros [en -woord]	een roos ['de'-woord]
ett hus [ett -woord]	een huis ['het'-woord]

N.B. **Ros** [**en**-woord] en 'roos' ['de'-woord] zijn etymologisch aan elkaar verwant; zo ook **hus** [**ett**-woord] en 'huis' ['het'-woord].

Bij etymologisch verwante zelfstandige naamwoorden correspondeert het 'de'-geslacht in het Nederlands met het **en**-geslacht in het Zweeds; het 'het'-geslacht in het Nederlands correspondeert met het **ett**-geslacht in het Zweeds.

Deze overeenkomst wat betreft het geslacht van etymologisch verwante zelfstandige naamwoorden gaat echter niet altijd op, vergelijk:

en station [en -woord]	een station ['het'-woord]
ett äpple [ett -woord]	een appel ['de'-woord]

1.2 Het geslacht van samengestelde zelfstandige naamwoorden

Samengestelde zelfstandige naamwoorden krijgen het geslacht van het laatste zelfstandige naamwoord van de samenstelling.

Het woord **blodgrupp** 'bloedgroep' is samengesteld uit:

blod [**ett**-woord] bloed + **grupp** [**en**-woord] groep

Het woord **blodgrupp** is dus een **en**-woord op grond van het geslacht van het zelfstandig naamwoord **grupp**.

1.3 Het meervoud van zelfstandige naamwoorden

Het Zweeds kent vijf verschillende groepen voor de meervoudsvorming van zelfstandige naamwoorden. Deze groepen zijn:

Groep 1: meervoud op **-or**

Deze groep bevat alleen **en**-woorden. Kenmerkend voor deze groep is tevens, dat het - behoudens enkele uitzonderingen - zelfstandige naamwoorden betreft die uitgaan op **-a**; deze slotklinker **-a** valt weg in het meervoud, bijvoorbeeld:

en flicka	een meisje	två flickor	2 meisjes
en åra	een roeispaan	två åror	2 roeispanen

N.B.1 Enkele uitzonderingen op een medeklinker zijn:

en ros-rosor	roos	en toffel-tofflor	pantoffel
en våg-vågor	golf	en åder-ådror	ader

N.B.2 De meervoudsuitgang **-or** wordt uitgesproken als [-oer], maar in de spreektaal echter vaak als [-ər].

Groep 2: meervoud op **-ar**

Op één enkele uitzondering na (zie N.B.4) bevat deze groep alleen **en**-woorden. Tot deze groep behoren alle zelfstandige naamwoorden die uitgaan op **-(n)ing**. Verder bevat deze groep vele éénlettergrepige zelfstandige naamwoorden, alsmede tweelettergrepige zelfstandige naamwoorden die uitgaan op onbeklemtoond **-e**, **-el**, **-en** of **-er**; de onbeklemtoonde **-e-** valt in het meervoud weg. Enkele voorbeelden:

en tidning	een krant	två tidningar	2 kranten
en vägg	een muur	två väggar	2 muren
en bro	een brug	två broar	2 bruggen
en pojke	een jongen	två pojkar	2 jongens
en fågel	een vogel	två fåglar	2 vogels
en öken	een woestijn	två öknar	2 woestijnen
en syster	een zuster	två systrar	2 zusters

N.B.1 Andere voorbeelden van zelfstandige naamwoorden met een meervoud op **-ar** zijn:

en fjäril	een vlinder	två fjärilar	2 vlinders
en aborre	een baars	två aborrar	2 baarsen

N.B.2 Twee zelfstandige naamwoorden in deze groep hebben in het meervoud tevens klinkerwisseling, namelijk:

en dotter	een dochter	två döttrar	2 dochters
en moder	een moeder	två mödrar	2 moeders

N.B.3 Let ook op het meervoud op **-ar** bij onderstaande zelfstandige naamwoorden:

en morgon	een morgen	två morgnar	2 morgens
en sommar	een zomer	två somrar	2 zomers

N.B.4 Het zelfstandig naamwoord **finger** is een **ett**-woord en heeft een meervoud op **-ar**:

ett finger	een vinger	två fingrar	2 vingers
-------------------	------------	--------------------	-----------

- **Groep 3: meervoud op -er**

Deze groep bevat aan de ene kant **en**-woorden, zoals éénlettergrepige zelfstandige naamwoorden, zelfstandige naamwoorden die eindigen op **-nad**, **-(n)är**, **-het**, **-skap** en **-ion** en een groot aantal leenwoorden. Bijvoorbeeld:

en dikt	een gedicht	två dikter	2 gedichten
en byggnad	een gebouw	två byggnader	2 gebouwen
en resenär	een reiziger	två resenärer	2 reizigers
en lägenhet	een woning	två lägenheter	2 woningen
en vänskap	een vriendschap	två vänskaper	2 vriendschappen
en station	een station	två stationer	2 stations
en student	een student	två studenter	2 studenten
en dator	een computer	två datorer	2 computers

Aan de andere kant bevat deze groep een aantal **ett**-woorden, zoals meerlettergrepige leenwoorden die eindigen op een beklemtoonde slotklinker of leenwoorden die eindigen op **-eum/-ium**, waarbij **-um** in het meervoud wegvalt, bijvoorbeeld:

ett bageri	een bakkerij	två bagerier	2 bakkerijen
ett paraply	een paraplu	två paraplyer	2 paraplu's
ett museum	een museum	två museer	2 musea
ett stadium	een stadium	två stadier	2 stadia

N.B.1 Een aantal zelfstandige naamwoorden met de meervoudsuitgang **-er** heeft tevens klinkerwisseling (en soms verdubbeling van de eindmedeklinker):

en and-änder	eend	en bok-böcker	boek
en bokstav-bokstäver	letter	en bonde-bönder	boer
en bot-böter	boete	en brand-bränder	brand
en fot-fötter	voet	en hand-händer	hand
ett land-länder	land	en ledamot-ledamöter	lid
en natt-nätter	nacht	en rot-rötter	wortel
en son-söner	zoon	en stad-städer	stad
en strand-stränder	strand	en stång-stänger	stok
en tand-tänder	tand	en tång-tänger	tang

N.B.2 **En**-woorden in deze groep die eindigen op onbeklemtoond **-el** of **-er** verliezen **-e-** in het meervoud:

en möbel	een meubel	två möbler	2 meubels
en neger	een neger	två negrer	2 negers

N.B.3 Zelfstandige naamwoorden in deze groep die eindigen op een klinker hebben óf **-er** óf **-r** als uitgang. Meerlettergrepige zelfstandige naamwoorden waarvan de eindlettergreep beklemtoond is krijgen **-er**;

meerlettergrepige zelfstandige naamwoorden waarvan de eindletter-greep niet beklemtoond is alsmede éénlettergrepige zelfstandige naamwoorden krijgen -r, vergelijk:

Uitgang -er.
en meny
en nivå
ett geni
ett konditori

een menu
een niveau
een genie
een lunchroom

två menyer
två nivåer
två genier
två konditorier

2 menu's
2 niveaus
2 genieën
2 lunchrooms

Uitgang -r.
en rörelse
ett fängelse
en bastu
en öbo
en sko
en tå

een beweging
een gevangenis
een sauna
een eilandbewoner
een schoen
een teen

två rörelser
två fängelser
två bastur
två öbor
två skor
två tår

2 bewegingen
2 gevangenissen
2 sauna's
2 eilandbewoners
2 schoenen
2 tenen

- *Groep 4: meervoud op -n*
Deze groep bevat alleen **ett**-woorden die eindigen op een klinker, bijvoorbeeld:

ett äpple
ett knä
ett schema

een appel
een knie
een schema

två äpplen
två knän
två scheman

2 appels
2 knieën
2 schema's

N.B.1 De **ett**-woorden **öra** en **öga** hebben een onregelmatig meervoud **öron** en **ögon**.

N.B.2 Ett-woorden die eindigen op **-ande** en **-ende** vallen ook onder deze groep 4, bijvoorbeeld:

ett meddelande-meddelanden
ett beteende-beteenden

mededeling
gedrag

- *Groep 5: geen aparte meervoudsuitgang*

Het betreft vooral **ett**-woorden die uitgaan op een medeklinker. Dit kunnen zowel inheemse woorden als leenwoorden zijn. Verder vallen onder deze groep **en**-woorden die eindigen op **-are**, **-ande**, **-ende** en **-(ik)er**; in betrekenis zijn het aanduidingen voor personen, beroepen of nationaliteiten.

Enkele voorbeelden:

ett hus
ett smultron
ett problem
en lärare
en resande
en gående
en politiker
en indier

een huis
een bosaardbei
een probleem
een leraar
een reiziger
een voetganger
een politicus
een Indiërs

två hus
två smultron
två problem
två lärare
två resande
två gående
två politiker
två Indier

2 huizen
2 bosaardbeien
2 problemen
2 leraren
2 reizigers
2 voetgangers
2 politici
2 Indiërs

N.B.1 Enkele **en**-woorden uit deze groep hebben een onregelmatige meervoudsvorm met klinkerwisseling:

en bro(de)r-
en gás-gäss
en mus-mös

N.B.2 Mil 'Zw
meervouds

1.4 Het bepaal

Het bepaald gehecht. Met naamwoorden gebruikt, bijvoorbeeld:
en flicka
en ros
en tidning
en vägg
en bro
en pojke
en fågel
en syster
en sommar
en dikt
en byggn
en rörels
en sko
en dator
en lärar
en resar
en indier
en gás

Voor ett
-(e)t ge
ett bag
ett para
ett mus
ett land
ett äpp
ett knä
ett ör
ett bet
ett hus
ett pro
N.B.1
eindi
dige
bepa

en bro(de)r-bröder	broer	en fa(de)r-fäder	vader
en gås-gäss	gans	en man-män	man
en mus-möss	muis		

N.B.2 **Mil** 'Zweedse mijl [=10 km]' is een **en**-woord, maar heeft geen meervoudsuitgang.

1.4 Het bepaald lidwoord

Het bepaald lidwoord wordt als uitgang aan het zelfstandig naamwoord gehecht. Men spreekt dan over 'de bepaalde vorm' van het zelfstandig naamwoord. In het enkelvoud wordt voor **en**-woorden als uitgang **-(e)n** gebruikt, bijvoorbeeld:

1	en flicka	een meisje	flickan	het meisje
	en ros	een roos	rosen	de roos
2	en tidning	een krant	tidningar	de krant
	en vägg	een muur	väggen	de muur
	en bro	een brug	bron	de brug
	en pojke	een jongen	pojken	de jongen
	en fågel	een vogel	fåglar	de vogel
	en syster	een zuster	systern	de zuster
	en sommar	een zomer	sommaren	de zomer
3	en dikt	een gedicht	dikten	het gedicht
	en byggnad	een gebouw	byggnaden	het gebouw
	en rörelse	een beweging	rörelsen	de beweging
	en sko	een schoen	skon	de schoen
	en dator	een computer	datorn	de computer
5	en lärare	een leraar	läraren	de leraar
	en resande	een reiziger	resanden	de reiziger
	en indier	een Indiërs	indier	de Indiërs
	en gås	een gans	gåsen	de gans

Voor **ett**-woorden wordt voor het bepaald lidwoord enkelvoud als uitgang **-(e)t** gebruikt, bijvoorbeeld:

3	ett bageri	een bakkerij	bageri(e)t	de bakkerij
	ett paraply	een paraplu	paraply(e)t	de paraplu
	ett museum	een museum	museet	het museum
	ett land	een land	landet	het land
4	ett äpple	een appel	äpplet	de appel
	ett knä	een knie	knä(e)t	de knie
	ett öra	een oor	örat	het oor
	ett beteende	een gedrag	beteendet	het gedrag
5	ett hus	een huis	huset	het huis
	ett problem	een probleem	problem	het probleem

N.B.1 Zoals blijkt uit bovenstaande voorbeelden hebben **en**-woorden die eindigen op **-el**, **-er** en **-or** als bepaald lidwoord enkelvoud **-n**. Bij zelfstandige naamwoorden die eindigen op een klinker valt vaak de **-e-** van het bepaald lidwoord enkelvoud weg. Bij **en**-woorden die eindigen op een

klinker wordt altijd **-n** gebruikt, maar bij **ett**-woorden na beklemtoonde slotklinker of bij éénlettergrepige **ett**-woorden heeft **-et** echter de voorkeur, vergelijk:

en tå	een teen	tån	de teen
en nivå	een niveau	nivån	het niveau
en meny	een menu	menyn	het menu
ett fängelse	een gevangenis	fängelset	de gevangenis

N.B.3 En-w
op -el, -er
lärares
segel
tecken
fönster

maar:
ett geni een genie **geniet** het genie
ett bi een bij **biet** de bij

N.B.2 **En**-woorden die eindigen op **-en** alsmede **ett**-woorden die eindigen op **-el**, **-en** of **-er** verliezen **-e-** in de bepaalde vorm enkelvoud, bijvoorbeeld:

en öken	een woestijn	öknen	de woestijn
ett segel	een zeil	seglet	het zeil
ett tecken	een teken	tecknet	het teken
ett fönster	een raam	fönstret	het raam

Zelfs
ker t
ker
en
en
er
e

Ook het bepaald lidwoord meervoud wordt aan het zelfstandig naamwoord gehecht. Bij **ett**-woorden uit de groepen 4 en 5 worden respectievelijk **-a** en **-en** gebruikt:

4	äpplen	appels	äpplena	de appels
	knän	knieën	knäna	de knieën
	beteenden	gedragingen	beteendena	de gedragingen
5	hus	huizen	husen	de huizen
	problem	problemen	problemen	de problemen

1.6

In de overige gevallen wordt de uitgang **-na** gebruikt:

1	flickor	meisjes	flickorna	de meisjes
2	pojkar	jongens	pojkarna	de jongens
3	dikter	gedichten	dikterna	de gedichten
	skor	schoenen	skorna	de schoenen
	länder	landen	länderna	de landen
5	resande	reizigers	resandena	de reizigers
	politiker	politici	politikerna	de politici

N.B.1 Let op de uitgang **-en** bij:

ögon	ogen	ögonen	de ogen
öron	oren	öronen	de oren

Zo ook:

gäss	ganzen	gässen	de ganzen
möss	muizen	mössen	de muizen
mil	(Zweedse) mijlen	milen	de mijlen

N.B.2 **Huvud (ett)** 'hoofd' heeft meestal een meervoud **huvuden** en een bepaalde vorm meervoud **huvudena**.

N.B.3 **En**-woorden die eindigen op **-are** alsmede **ett**-woorden die eindigen op **-el**, **-en** en **-er** verliezen **-e-** in de bepaalde vorm meervoud:

lärare	leraren	läraryna	de leraren
segel	zeilen	seglen	de zeilen
tecken	tekens	tecknen	de tekens
fönster	ramen	fönstren	de ramen

1.5 Verdubbeling van slotmedeklinker **-m/-n** na korte klinker

Zelfstandige naamwoorden die eindigen op enkele **-m** of **-n** na korte klinker hebben verdubbeling van deze oorspronkelijke enkele slotmedeklinker na een meervoudsuitgang of in de bepaalde vorm, bijvoorbeeld:

en mun	een mond	munnen	de mond	munnar	monden
en vän	een vriend	vänna	de vriend	vänner	vrienden
en man	een man	mannen	de man	männer	de mannen
ett hem	een tehuis	hemmet	het tehuis	hemmen	de tehuizen

1.6 Meervoud van nieuwe leenwoorden die zelfstandige naamwoorden zijn

Bij zelfstandige naamwoorden die recent als leenwoorden in het Zweeds opgenomen zijn wordt zoveel mogelijk geprobeerd voor het meervoud Zweedse meervoudsuitgangen te gebruiken. Zo wil men het gebruik van de niet-Zweedse meervoudsuitgang **-s** vermijden. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van **studio**:

en studio	een studio	studios > studior	studio's
		studiorna	de studio's

Zo ook:

en partner	een partner	partners > partner	partners
en gangster	een gangster	partnera	de partners

en gangster	een gangster	gangsters > gangstrar	gangsters
		gangstrarna	de gangsters

Leenwoorden die van oorsprong een meervoud op **-s** hebben en die alleen in het meervoud worden gebruikt behouden echter **-s**; zij hebben een bepaalde vorm op **-en**, zoals:

jeans	spijkerbroek	jeansen	de spijkerbroek
blues	blues	bluesen	de blues

Vergelijk ook:

fans	fans	fansen	de fans
-------------	------	---------------	---------

1.7 De uitgang **-s**

Evenals in het Nederlands kan in het Zweeds de uitgang **-s** in plaats van het voorzetsel 'van' gebruikt worden. Vergelijk:

Rolfs far	Rolfs vader [= de vader van Rolf]
------------------	-----------------------------------

Soms he
kelijk van
vergelijk
Han äte
Han ät

Dit ve
veel
Har
Hor
De

1.9 H

Deze uitgang **-s**, die in het Nederlands bijna uitsluitend wordt gebruikt in combinatie met eigennamen, wordt in het Zweeds, ook in combinatie met zelfstandige naamwoorden, frequent gebruikt. Bijvoorbeeld:

Sveriges högsta berg	de hoogste berg van Zweden
dagens rätt	het gerecht (menu) van de dag
samerna, de fria viddernas	de Samen, het volk van de open vlaktes
folk	de geur van een exotische bloem
en exotisk blommas doft	

en:
en tre veckors semester een vakantie van drie weken

Deze vorm op **-s** kan zelfs predicatief [= als deel van het gezegde] gebruikt worden, bijvoorbeeld:
Pennan är min sisters. De pen is van mijn zus.

Indien een eigennaam op een **-s** of **-x** eindigt, wordt er geen **-s** meer aan vastgehecht. Bijvoorbeeld:

Lars far	de vader van Lars
Marx lära	de leer van Marx

Oorspronkelijke vormen op **-s** [2e-naamvalsvormen] zijn overgebleven in enkele staande uitdrukkingen, zoals:

till bords	aan tafel
till sjöss	ter zee
till sängs	te bed

1.8 Weglaten van onbepaald/bepaald lidwoord

In een aantal gevallen staat in het Zweeds, in tegenstelling tot in het Nederlands, het zelfstandig naamwoord zonder onbepaald/bepaald lidwoord. Het gaat dan in de regel om algemene uitingen, bijvoorbeeld:

Han är svensk/student.	Hij is (een) Zweed/student.
Han talar alltid sanning.	Hij spreekt altijd de waarheid.
Har du hjärta att säga henne det?	Heb jij de moed haar dat te zeggen?
Man äter soppa med sked!	Je eet soep met een lepel!
De klipper gräset med maskin.	Zij maaien het gras met een machine.

In combinatie met het werkwoord **att åka** (B) 'gaan' staat het zelfstandig naamwoord, aangevende het vervoermiddel dat gebruikt wordt, zonder lidwoord:

Hon åkte buss till jobbet.	Zij ging met de bus naar haar werk.
-----------------------------------	-------------------------------------

Zo ook:

åka tåg/tunnelbana/båt/bil etc.	met de trein/de metro/de boot/ de auto gaan enz.
--	---

N.B.1 Let echter op:

flyga (D)
cykla (A)

met het vliegtuig gaan/vliegen
met de fiets gaan/fietsen

N.B.2 Att köra (B) **bil** betekent 'met de auto gaan, [= zelf autorijden]'.

Soms heeft men de keuze tussen wel of geen onbepaald lidwoord. Afhankelijk van het gebruik bestaat er echter wel een verschil in betekenis, vergelijk:

Han äter pizza.

Hij eet pizza.

Han äter en pizza.

Hij eet een pizza.

Dit verschil in gebruik van wel of geen onbepaald lidwoord is in het Zweeds veel verder doorgevoerd. Bijvoorbeeld:

Har du hund?

Heb jij honden/een hond?

Hon måste skaffa bil.

Zij heeft een auto nodig.

Det finns älg här.

Er zitten hier elanden.

1.9 Het bepaald lidwoord als bezittelijk voornaamwoord

Soms wordt in het Zweeds een bepaald lidwoord gebruikt, waar in het Nederlands een bezittelijk voornaamwoord gebruikelijker is. Dit is met name het geval in zinnen waarin lichaamsdelen en kledingstukken genoemd worden. Voorwaarde is wel, dat er geen twijfel over bestaat, wie de eigenaar ervan is. Bijvoorbeeld:

Eva skar sig i handen.

Eva sneed in haar hand.

Han knäppte upp rocken.

Hij knoopte zijn jas los.